

Son mənzili ürəyimiz olan Mikayıl Müşfiq...

30 oktyabr Ümumdünya Siyasi Repressiya Qurbanlarının Xatirə Günü kimi qeyd olunur. Azərbaycan da keçmiş SSRİ dönmində siyasi repressiyalardan öz dəhşətli nəсібini almış ölkələrdəndir. 1920-ci illərdən başlayıb 30 ildən artıq davam edən repressiya adlı qanlı terror dönməsi Azərbaycanda çox böyük miqyasda ziyalı təbəqəsinin məhvində səbəb olub. 1920-ci ildən 50-ci illərin ortalarına qədər müəyyən fasilələrlə davam edən repressiya dövründə totalitar sovet rejimi milli hissiyatla düşüncəyə, milli özünüdərk duyğusuna görə Azərbaycanın minlərlə intellekt sahibini dəhşətli repressiyalara məruz qoyub. Stalin rejimi digər respublikalarda olduğu kimi, Azərbaycanda da xalqımızın ən istedadlı vətəndaşlarını, ziyalılarını məqsədli şəkildə məhv edib.

Siyasi repressiyalar XX əsrin 20-ci illərindən 50-ci illərin əvvəllərinə qədər davam etsə də, 20-50-ci illər arası baş verən hadisələr amansızlığı və dəhşətli tələhürələri ilə xüsusilə seçilib.

Təbii ki, totalitar rejim bu insanları milli özünüdərk hissinin yüksək olduğuna görə həyatlarından və azadlıqlarından məhrum etdiyini boynuna ala bilməzdi. Bu amansız rejim ziyalılarımları "əksinqilabçı", "xalq düşməni", "müsavatçı", "pantürkist", "panislamist", "trotskiçi", "casus", "millətçi", "üsyancı" kimi müxtəlif ittihamlarla kütləvi şəkildə məhv edib. Belə bir dəhşətli faktı xatırlatmaq yerinə düşər ki, əhalinin hər min nəfərinə düşən repressiya qurbanlarının sayına görə Azərbaycan keçmiş sovet respublikaları içərisində "birinci" idi.

Tarixçilərin araşdırmasına görə, Azərbaycanda repressiya nəticəsində öldürülənlərin sayının təxmini olaraq 70-120 min nəfər arasında dəyişdiyi ehtimal olunur ki, bunların da 29 min nəfəri ziyalılar idi. Həmin vaxt Azərbaycanın əhalisinin sayının 12 milyon olduğunu nəzərə alsaq, repressiya qurbanlarının sayca nə qədər çox olduğunu təəvvür etmək o qədər də çətin deyil. Bu dəhşətli repressiya təkcə öldürülənlərlə yekunlaşmayıb. O qanlı illərdə Azərbaycan ərəsindən intellektual təbəqənin 100 mindən artıq nümayəndəsi - yazıçı və şairlər, mədəniyyət və incəsənət xadimləri, alimlər, peşəkarlar, hərbcilər, din xadimləri, eləcə də repressiya nəticəsində öldürülmüş ziyalıların ailə üzvləri, qohumları Qazaxıstanın qanunsuz mələyən çöllərinə, eləcə də qondarma sovet diktatoru Stalinin qəddar qoşunları tərəfindən soyuq Sibirə sürgün edilənlər.

1937-ci və 1938-ci illərdə repressiya amansızlığı etibarilə ən qanlı nöqtəsinə çatmışdı. İnsanlar 5-20 dəqiqə çəkən qondarma məhkəmələrin "qərarı" ilə güllələnir, məhv edilirdi. Buna görə də Azərbaycanda intellektual potensialına bərpası mümkün olmayan təbəqə vuran repressiya dövrləri tariximizin ən qanlı illəri kimi xatırlanır.

Repressiya qurbanlarına tarixi sonrakı dövrlərdə "bəzətlər" verildi, bu, məhv edilməmiş insanların ömürləri, darmadağın olmuş məsum həyatları geri gətirməyə də, onların xələfləri, bütövlükdə Azərbaycan xalqı üçün faydalı olmağa dərs təqdim edə bilər.

Azərbaycanda repressiya qurbanlarının xatirəsi həmişə qorunub saxlanılıb. Hələ sovet rejiminin ilk illərindən başlayaraq - 1982-ci ildə məhz ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə repressiya qurbanı dahi şair Hüseyn

Cavidin nəşinin Sibirin əlçatmaz yerindən tapılıb gətirilməsi bütövlükdə Azərbaycan xalqının öz ziyalılarına verdiyi ali dəyərin təzahürü kimi yaddaşlarda yaşayır. 1982-ci ilin ələ bu günlərində oktyabrın 26-da Hüseyn Cavidin nəşi ümummilli lider Heydər Əliyevin xüsusi tapşırığı ilə Moskvadan Bakıya, sonra isə Naxçıvana gətirilir. Qanlı repressiyanın sadəcə cismən məhv edib bilirdiyi dahi Hüseyn Cavid Naxçıvanda - evinin qarşısında dəfn olunaraq əbədi rahatlığına qovuşur.

Azərbaycan öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra da repressiya qurbanlarının xatirəsi həmişə dövlət səviyyəsində diqqətdə saxlanılır, Stalin repressiyasının qurbanı olmuş tanınmış incəsənət, ədəbiyyat və elm xadimlərinin yubileyləri yüksək səviyyədə qeyd edilir.

Yeri gəlmişkən xatırladaq ki, bu il Prezident İlham Əliyev Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafına dəyərli töhfələr vermiş görkəmli şair Mikayıl Müşfiqin anadan olmasının 110-cu ildönümünün layiqincə qeyd olunmasını təmin etmək məqsədilə müvafiq Sərəncam imzalayıb. Sərəncamda nakam şairin milli folklorundan və klassik ədəbi ənənələrdən layiqincə bəhrələnməklə yaratdığı dərin lirizmə malik və doğma dilin bütün gözəlliklərini özündə ehtiva edən bənzərsiz poetik nümunələrlə Azərbaycanın çoxəsrlik bədii fikir xəzinəsinə daha da zənginləşdirdiyi vurğulanmaqla yanaşı, forma yeniliyi, məzmun genişliyi, romantik əhval və yüksək həyat eşqinin bu söz sənəti incələrinin başlıca keyfiyyətləri olduğu qeyd olunub. Sərəncamda o da diqqətə çatdırılmışdır ki, Müşfiqin adı 1930-cu illər totalitarizminin qurbanına çevrilmiş məsum insanların xatirəsinin rəmzi və nakam şair obrazı kimi xalqımızın yaddaşında yaşamaqdadır.

Mikayıl Müşfiqi xatırlamışkən son günlərdə sosial şəbəkələrdə, bir sıra internet resurslarında repressiya qurbanı olmuş bu nakam şairimizin əziz xatirəsinə yaraşmayan informasiyaların dolanmaqda olduğunu da qeyd etməliyik.

Mediada yer alan məlumatlarda bildirilir ki, rusiyalı milyarder Fərhad Əhmədovun iddialarına görə, o, Qaradağ rayonunun Buta qəsəbəsində şair Mikayıl Müşfiqin nəşinin qalıqlarını tapıb. Son günlərdə həтта bununla bağlı foto da sosial şəbəkələrə "ayaq açıb". Hər şeydən öncə vurğulamaq istədik ki, hansısa iş adamının iddiası ilə təsdiqini tapmayan məlumatların, xüsusilə də şairimizə aid olduğu iddia edilən nəşin qalıqlarının fotosunun yayılması Mikayıl Müşfiqin xatirəsinə hörmətsizlikdir, bu addım özü də bir mənəvi repressiyadır. Bu foto və iddialara artıq dövlət səviyyəsində münasibət bildirilib. Mədəniyyət naziri Əbülfəs Qarayev bu məsələnin araşdırıldığını deyərək qeyd edib ki, təsdiq olunmamış məlumatlara istinad etmək lazım deyil.

Ə.Qarayev ictimaiyyəti bu kimi sensasion xəbərlərə inanmamağa çağırıb: "Mikayıl Müşfiqin adı Azərbaycan üçün müqəddəsdir. O, Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində böyük iz qoymuş şəxsiyyətdir. Azərbaycan dövləti ona hörmətlə yanaşır. Prezidentin müvafiq Sərəncamı ilə bu il şairin yubileyi keçirilir. Artıq bu tədbirlərin icrasına başlanılıb. Hazırda Mikayıl Müşfiq adına Muzeyin yenidən qurulması ilə bağlı işlər gedir. O, heç vaxt dövlət və ictimaiyyət tərəfindən unudulmayıb və bundan sonra da unudulmayacaq".

M.Müşfiqin məzarının harada olmasına gəlincə, nazir əlavə edib ki, məlumatlar Mədəniyyət Nazirliyinə daxil olduqdan sonra Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası və digər aidiyyəti qurumlarla birgə araşdırmalar aparılacaq: "Qəbiristanlıqdakı qalıqların kimə aid olması dəqiqləşdikdən sonra bu məsələ barədə danışmaq olar. O vaxta qədər isə Mikayıl Müşfiqin qəbrinin harada olması ilə bağlı danışmaq tezdir. Ona görə də məsələyə həssas yanaşılmasını tövsiyə edirəm".

Elə mövzular var ki, onlar ümumiyyətlə, xalqımızın heysiyyət məsələsidir və nazirin də qeyd etdiyi kimi, maksimum həssaslıq tələb edir. Mikayıl Müşfiqin və minlərlə repressiya qurbanının xatirəsi kimi...

Nakam şairin qəbrinin harada olması ilə bağlı canfəşanlıq edənlərə gəlincə, bunu xatırlatmaq vacibdir ki, Mikayıl Müşfiq də başda olmaqla repressiya qurbanı olmuş onminlərlə ziyalıımızın nəşinin harada uyumasından asılı olmayaraq onların son mənzili - milli tariximizdə, ədəbiyyatımızda, elmimizdə və ən ümdəsi Azərbaycan xalqının yaddaşında və qəlbindədir...

Sevinc Abdullayeva,
"iki sahil"